

Гора Микола Ігорович,

аспірант кафедри конституційного права
та прав людини Національної академії
внутрішніх справ

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ЯК ГАРАНТ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО КУРСУ НА ЧЛЕНСТВО В ЄС І НАТО

Конституціоналізація у 2019 році стратегічного курсу України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору зумовила трансформацію ролі вищих органів державної влади у механізмі його реалізації [1;2]. Від політичного орієнтира інтеграційний вектор набув статусу нормативно визначеного стратегічного імперативу, що потребує інституційних гарантій стабільності та незворотності. У цьому контексті особливого значення набуває інститут Президента України як гаранта реалізації конституційного курсу.

Нормативною основою гарантійної функції Президента є положення Конституції України, зокрема стаття 102, яка визначає його гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності та додержання Конституції України [1]. Оскільки стратегічний курс на членство в ЄС і НАТО закріплений на рівні Основного Закону, його реалізація входить до предмета гарантійної функції глави держави. Таким чином, гарантійність у сфері інтеграційного курсу має нормативну природу і є похідною від загального конституційного статусу Президента.

Конституційні повноваження, передбачені статтею 106 Конституції України, формують інституційний механізм реалізації цієї гарантії [1]. До них належать представництво держави у міжнародних відносинах, участь у формуванні уряду, право законодавчої ініціативи і вето, а також повноваження у сфері національної безпеки і оборони [3]. Зазначені інструменти забезпечують можливість стратегічної орієнтації, координації та контролю за дотриманням конституційно визначеного інтеграційного курсу.

У цьому дослідженні Президент України розглядається не лише як суб'єкт зовнішньої політики, а як інституційний центр гарантійного механізму реалізації конституційного курсу. Його роль полягає у забезпеченні стратегічної послідовності державної політики, узгодженості діяльності органів публічної влади та підтриманні незворотності інтеграційного вектора розвитку держави.

Гарантійна функція Президента має низку системних ознак. По-перше, вона має конституційну природу і впливає безпосередньо зі статусу глави держави. По-друге, характеризується надгалузевістю, охоплюючи зовнішньополітичну, безпекову, законодавчу та інституційну сфери. По-третє, спрямована на забезпечення незворотності стратегічного курсу. По-четверте, реалізується в межах системи стримувань і противаг, що унеможливорює концентрацію влади.

Функціонально гарантійна діяльність Президента України може бути структурована за такими напрямками:

1. **Стратегічно-орієнтаційна функція**, що полягає у підтриманні послідовності інтеграційного курсу через формування політичної позиції та визначення стратегічних пріоритетів держави.

2. **Представницько-зовнішньополітична функція**, яка реалізується через участь у міжнародних відносинах, ведення переговорів, укладення міжнародних договорів та представлення України у взаємодії з ЄС і НАТО.

3. **Координаційна функція**, спрямована на забезпечення узгодженості діяльності Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України у сфері інтеграційної політики.

4. **Безпекова функція**, що реалізується через повноваження Президента як Верховного Головнокомандувача та Голови Ради національної безпеки і оборони України, забезпечуючи безпековий супровід інтеграційного процесу.

5. **Гарантійно-контрольна функція**, яка проявляється через використання права вето, звернення до Конституційного Суду України та інші механізми забезпечення відповідності діяльності органів влади конституційному курсу.

Важливу роль у реалізації гарантійної функції відіграє Рада національної безпеки і оборони України як

координаційний орган при Президентові [4]. Через цей інститут забезпечується стратегічне планування та узгодження діяльності органів виконавчої влади у сфері національної безпеки, що є ключовим елементом євроатлантичної інтеграції.

Взаємодія Президента з Конституційним Судом України також є важливим елементом гарантійного механізму [5]. Право конституційного подання дозволяє ініціювати перевірку актів на відповідність Конституції, що забезпечує превентивний захист стратегічного курсу від можливих нормативних відхилень.

У системі поділу влади Президент України взаємодіє з Верховною Радою України, яка забезпечує нормативне оформлення інтеграційної політики, та Кабінетом Міністрів України, що здійснює її практичну реалізацію [6]. Такий розподіл функцій відповідає парламентсько-президентській формі правління та забезпечує баланс владних повноважень.

При цьому гарантійна роль Президента має чітко визначені межі. Він не є суб'єктом формування стратегічного курсу і не може змінювати його зміст, оскільки це належить до компетенції установчої влади. Його функція полягає у забезпеченні стабільності, узгодженості та відповідності державної політики конституційно визначеному напрямку.

Порівняльно-правовий аналіз свідчить, що гарантійна роль глави держави є типовою для європейських конституційних систем [7]. У напівпрезидентських моделях, як у Франції, Президент відіграє активну роль у формуванні зовнішньої політики, тоді як у парламентсько-президентських системах, як у Польщі, його функція має переважно стабілізуючий характер. Українська модель тяжіє до польського варіанта, але має посилений безпековий компонент, зумовлений сучасними викликами.

Водночас реалізація гарантійної функції пов'язана з інституційною відповідальністю Президента за забезпечення незворотності стратегічного курсу. Така відповідальність має не лише юридичний, а й політичний характер і проявляється у необхідності узгодження державної політики з конституційно визначеними орієнтирами.

Президент України у механізмі реалізації конституційного курсу на членство в ЄС і НАТО є інституційним гарантом його

стабільності, узгодженості та незворотності. Його діяльність має комплексний характер і поєднує стратегічний, координаційний, безпековий та контрольний виміри. Саме через гарантійну функцію забезпечується відповідність діяльності органів державної влади конституційно визначеному інтеграційному вектору розвитку України.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) : Закон України від 07 лют. 2019 р. № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

3. Інститут Президента України в системі державної влади України: матеріали наукової конференції. К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2014. 472 с. URL: https://knu.ua/pdfs/konfer/Konfer_tezu.pdf

4. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 № 183/98-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр>

5. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 лип. 2017 № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>

6. Dshko L. M., Hospodarets D. M. The interaction of the President of Ukraine with the Parliament and bodies of the executive power: problems of theory and practice. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2023. No. 1. P. 76–81. DOI: <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2023.1.10>

7. Lukianets-Shakhova V., Pysarchuk V., Sokh K., Malatsai I., Tkachenko V. Ukraine's journey towards European integration: Successes and future outlook. *Multidisciplinary Reviews*. 2024. Vol. 7. DOI: <https://doi.org/10.31893/multirev.2024spe077>